

„MŁODE GŁOWY. OTWARCIE O ZDROWIU PSYCHICZNYM” METODOLOGIA PROWADZONYCH BADAŃ ILOŚCIOWYCH

IDEA BADANIA

“MŁODE GŁOWY. Otwarcie o zdrowiu psychicznym” to profilaktyczna kampania edukacyjna dotycząca zdrowia psychicznego, poczucia własnej wartości i sprawczości wśród młodych ludzi. Działania mają zwrócić uwagę na problemy ze zdrowiem psychicznym, wskazać związane z tym wyzwania i przyczynić się do normalizacji sięgania po pomoc. Inicjatorem projektu jest Fundacja UNAWEZA.

Założeniem pierwszego etapu, jakim jest badanie, było oddanie głosu młodym, dowiedzenie się, jak kształtuje się ich poczucie wartości i sprawczości, a następnie na tej podstawie - wyznaczenie kierunków rozwiązań problemów związanych z coraz częstszym doświadczaniem kryzysu psychicznego przez dzieci i młodzież oraz stworzenie skutecznych, konkretnych narzędzi pomocowych dla młodych, rodziców oraz nauczycieli.

Opublikowany raport, który stanowi pierwszą część projektu, zawiera wybrane wyniki badań, statystyki i podstawowe rekomendacje, a te powstały nie tylko na podstawie wniosków płynących z samego badania, ale również na podstawie innych doświadczeń badaczy i specjalistów, w tym konsultantów raportu MŁODE GŁOWY.

BADANIE MIAŁO CHARAKTER ILOŚCIOWY, CELOWY DOBÓR PRÓBY

Badanie będące podstawą opublikowanego raportu zostało przeprowadzone w dniach od 25 października 2022 r. do 10 marca 2023 r. i było koordynowane przez Fundację Dbam o Mój Z@sięg w ramach programu Szkoła Odpowiedzialna Cyfrowo - <http://dbamomojzasieg.com>. Z założenia miało mieć charakter ilościowy i jak najbardziej otwarty, by móc dotrzeć do jak największej liczby szkół i uczniów w Polsce. Zaproszenie do udziału w projekcie otrzymały szkoły podstawowe i ponadpodstawowe w całym kraju.

Zważywszy na zaplanowany sposób dotarcia do grupy docelowej i charakter przeprowadzonych ankiet naszym zamiarem nie było zrealizowanie badania o charakterze reprezentatywnym, a sam dobór próby miał charakter celowy. O tym fakcie czytelnik raportu może dowiedzieć się już z jego pierwszych stron (do pobrania na stronie www.mlodeglowy.pl). Odpowiedzi udzieliło prawie 200 tys. dzieci, a dzięki tej skali można szacować, że problemy wskazane w ankietach dotyczą poważnych grup osób w całym kraju.

Założeniem badania od początku było również to, że każdej placówce biorącej w nim udział, przekazane zostaną zindywidualizowane, anonimowe wyniki dla danej społeczności. Na ich podstawie będą mogły być realizowane dopasowane i konkretne działania profilaktyczne w zakresie ochrony zdrowia psychicznego w szkole.

Dołączenie szkoły do badania było całkowicie dobrowolne i zależało od zgody rodziców oraz dyrektora placówki. Każda szkoła, która zarejestrowała się do badań, wyznaczyła szkolnego koordynatora lub koordynatorów badań, których zadaniem było przeprowadzenie ankiet w jak najbardziej poprawny metodologicznie sposób. Zachowując staranność procesu gromadzenia danych, koordynatorzy badania wzięli udział w szkoleniu online zorganizowanym przez wykonawcę badania, jak również mieli możliwość stałego kontaktu telefonicznego oraz e-mailowego w razie jakichkolwiek pytań.

Przeprowadzone badania ilościowe były całkowicie bezpłatne. Żadna szkoła nie poniosła jakiegokolwiek odpłatności ani za udział w projekcie, ani za indywidualny raport przekazany do szkół.

KTO ZOSTAŁ OBJĘTY BADANIEM?

Zgodnie z założeniami w badaniach mogli wziąć udział uczniowie szkół podstawowych i ponadpodstawowych (uczęszczający do 4 klasy szkoły podstawowej i starszych klas, w wieku 10-19 lat). Z badań wyłączone zostały szkoły średnie dla osób dorosłych. Każda szkoła biorąca udział w badaniu samodzielnie wskazywała klasy biorące udział w badaniu. W korespondencji e-mailowej, jak również podczas szkolenia dla szkolnych koordynatorów zachęcano do przeprowadzenia badania w jak największej liczbie klas w szkole (im więcej klas, tym pełniejszy obraz problemów w danej szkole), ale dyrektorzy mieli w tym zakresie dowolność. Część szkół w istocie przebadła wszystkie klasy, część szkół tylko niektóre, a inni skupili uwagę tylko na wybranych klasach.

Zgodnie z założeniami metodologicznymi w badaniu mógł wziąć udział każdy uczeń, począwszy od 4 klasy szkoły podstawowej. W przypadku uczniów niepełnoletnich udział każdego ucznia musiał być poprzedzony zgodą rodzica/rodziców lub innego opiekuna prawnego – zgodnie z kodeksem ESOMAR art. 2a. Za rozdanie i zebranie zgód odpowiedzialny był szkolny koordynator badania. Zgody uczniów niepełnoletnich nie były wysyłane do Fundacji Dbam o Mój Z@sięg, ale pozostawały w szkole.

Badanie było w pełni dobrowolne. Oznacza to, że nawet po uzyskaniu zgody rodzica uczeń mógł bez podania powodów odstąpić od udziału w badaniu, mógł również bez podania przyczyn zrezygnować z udziału w badaniu w trakcie jego trwania. Badanie było w pełni anonimowe – nie zbierano danych z zakresu RODO, nie było możliwości wyłonienia odpowiedzi konkretnego ucznia, ogólny raport został przygotowany na podstawie zbiorczych tabeli i wykresów. Także szczegółowe raporty dla szkół zawierają dane zagregowane bez zastosowania żadnych podziałów na mniejsze podzbiory – zgodnie z kodeksem ESOMAR art. 3. (minimalizowanie zakresu danych). W przypadku uczniów pełnoletnich zgoda rodzica/rodziców lub innego opiekuna prawnego nie była wymagana.

Z racji tego, że badanie swoim zakresem objęło szeroką pod względem wieku grupę uczniów, pytania były podzielone na dwie grupy: dla nastolatków i dla młodszych dzieci. Dla tych drugich ankietą była znacznie krótsza. Uzupełnienie formularza trwało mniej niż godzinę lekcyjną.

JAK PRZEBIEGAŁO BADANIE TERENOWE?

Wypełnianie ankiet w ramach projektu MŁODE GŁOWY odbywało się w szkolnych pracowniach komputerowych w obecności nauczyciela. Przyjęte było założenie, że każda szkoła biorąca udział w badaniu wyznaczy od dwóch do czterech koordynatorów badania, dla których przygotowana była szczegółowa instrukcja zawierająca, zgodnie z kodeksem ESOMAR art. 4 (Gromadzenie danych pierwotnych), takie dane jak: nazwa organizatora i realizatora badania, cel badania, czas trwania badania, zapewnienie o anonimowości badania, informację o dobrowolności badania, informację o możliwości rezygnacji z udziału w badaniu, kontakt telefoniczny i e-mailowy w razie jakichkolwiek wątpliwości. Jak również informacje techniczne, w jaki sposób przygotować stanowisko pracy ucznia. Takie same informacje zawarte były w piśmie do rodziców. Dodatkowo przeprowadziliśmy szczegółowe szkolenie koordynatorów szkolnych w postaci spotkania online, gdzie rozmawialiśmy o tej instrukcji. Szkoły dobrowolnie angażujące się w tego rodzaju inicjatywy badawcze, dokładają wszelkich starań, aby dane były zgromadzone w sposób rzetelny.

Przyjęta metodologia przygotowana została tak, aby jak najbardziej zminimalizować tak zwany wpływ osób „trzecich”, dlatego badania nie można było realizować w domu, nie można było również udzielać odpowiedzi na pytania zawarte w ankiecie za pomocą telefonów komórkowych (aby nie zbierać danych wrażliwych, np. numeru IP urządzenia). W większości placówek, w których odbywało się badanie, na stałe był dostępny psycholog lub pedagog szkolny, który mógł wesprzeć uczniów wypełniających kwestionariusz ankiety. Dodać należy, że bardzo często koordynatorami badania byli właśnie psycholodzy i pedagodzy szkolni.

CO MOŻNA ZROBIĆ Z WYNIKAMI ZREALIZOWANYCH BADAŃ?

Najważniejszą wartością przeprowadzonego badania nie jest jedynie ogólnopolski raport, lecz przekazanie każdej szkole zindywidualizowanych, anonimowych wyników dla swojej społeczności, na podstawie których mogą być realizowane działania profilaktyczne w zakresie ochrony zdrowia psychicznego. Do tej pory prawie 1600 szkół w całej Polsce otrzymało już takie dane, zyskując dostęp do unikalnego oglądu problemu zdrowia psychicznego na poziomie konkretnej szkoły (w zakresie analizowanych problemów). Na podstawie przekazanych placówkom wyników w dalszych etapach szkoła może planować konkretne rozwiązania i działania profilaktyczne. Spotkanie ze szkołami biorącymi udział w badaniu poświęcone omówieniu wyników lokalnych zaplanowane jest na czerwiec 2023 roku.

Zgromadzone w ilościowym procesie badawczym wyniki badań są również podstawą do przeprowadzenia ogólnopolskiej kampanii społecznej nt. ochrony zdrowia psychicznego kierowanej do młodych oraz dorosłych. Jak również do stworzenia ogólnodostępnego i bezpłatnego programu profilaktycznego, który będzie mógł być realizowany m.in. w szkołach. Już do tej pory do przygotowywanego programu profilaktycznego zgłosiło się ponad 1000 szkół z terenu całej Polski.

To początek pracy z wynikami badań. Warto dodać, że wyniki badania ilościowego są podstawą do opracowania metodologii badań jakościowych, jak również do powołania Zespołu Badawczego, który szczegółowo przeanalizuje zebrane dane ilościowe i

zaprezentuje je w postaci artykułów naukowych. Na tym właśnie etapie ściągana będzie reprezentacja danych.

Działania projektu MŁODE GŁOWY prowadzone są we współpracy z szeregiem fundacji, organizacji pozarządowych i instytucji naukowych. Jest to pierwsze takie badanie przeprowadzone też po doświadczeniu pandemii i po wybuchu wojny w Ukrainie, co nadaje raportowi dodatkowej wagi.

MŁODE GŁOWY to długofalowy projekt profilaktyczno-edukacyjny, który ma doprowadzić do polepszenia sytuacji psychicznej i zdrowotnej młodych ludzi. Taki jest jego główny cel, a przeprowadzone badanie i jego wyniki to pierwszy etap stanowiący niezbędną bazę do doboru środków i długofalowych działań mających na celu wsparcie i pomoc młodym ludziom. Chcemy budować w nich przekonanie, że mogą poradzić sobie z wyzwaniami. A w razie potrzeby, żeby wiedzieli jak i gdzie sięgać po pomoc. Chcemy, żeby zaczęli myśleć o sobie lepiej i poczuli się bardziej sprawczy.

dr Maciej Dębski
prezes Fundacji Dbam o Mój Z@sięg
Tel. 512-474-482
email: m.debski@dbamomozasieg.com

Raport MŁODE GŁOWY
www.mlodeglowy.pl

Maciej Dębski - wykładowca akademicki Instytutu Filozofii, Socjologii i Dziennikarstwa Uniwersytetu Gdańskiego, socjolog problemów społecznych, edukator społeczny, ekspert w realizacji badań naukowych, ekspert Najwyższej Izby Kontroli, Ministerstwa Cyfryzacji, Rzecznika Praw Obywatelskich, Fundator i Prezes Fundacji DBAM O MÓJ Z@SIĘG, autor/współautor publikacji na naukowych z zakresu problemów społecznych (bezdomyślność, przemoc w rodzinie, uzależnienia od substancji psychoaktywnych, uzależnienia behawioralne), autor/współautor dokumentów strategicznych, programów lokalnych w zakresie problemów społecznych, w szczególności uzależnień behawioralnych oraz cyberprzemocy. Wdrożył innowacyjny eksperyment POZ@ SIECIĄ polegający na odcięciu na trzy doby ponad sto młodych osób od wszelkich mediów cyfrowych, inicjator ogólnopolskich badań naukowych „pt. Młodzi Cyfrowi – Cyfrowi Rodzice”, „Granie na Ekranie”, koordynator badania „MŁODE GŁOWY”, autor i pomysłodawca zestawu edukacyjnego dla dzieci FONOLANDIA. Prywatnie tata Idy i Antosia.